

УДК 328.185:352

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.1.23>

МУНІЦИПАЛЬНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ І ЗНАЧЕННЯ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Баймуратов М.О.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри політичних наук та права,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського,
Заслужений діяч науки і техніки України,
академік Української академії наук,
ORCID: 0000-0002-4131-1070
e-mail: baymuratov@ukr.net*

Кофман Б.Я.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри політичних наук та права,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського,
Заслужений юрист України,
ORCID: 0000-0001-8121-5190
e-mail: kofmanboris@ukr.net*

Єфремова Н.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри історії держави і права,
Національний університет «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0003-0497-2619
e-mail: efremova_natalia@ukr.net*

Баймуратов М.О., Кофман Б.Я., Єфремова Н.В. Муніципальна антикорупційна політика: концептуальні підходи до розуміння сутності та визначення ролі і значення в розвитку територіальної громади.

У статті проаналізовано концептуальні підходи до розуміння сутності муніципальної антикорупційної політики та визначення її ролі і значення в розвитку територіальної громади. Встановлено, що антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в Україні є невід'ємною частиною загальної державної антикорупційної політики, що регламентується, регулюється та здійснюється низкою нормативно-правових актів, зокрема Конституцією України, Законом України «Про запобігання корупції» та Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія)». Доводиться, що антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в Україні спрямована на створення ефективної системи запобігання та протидії корупції на місцевому рівні, усунення причин і умов її виникнення.

Аргументовано, що антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в її онтологічному розумінні характеризується суттєвими локальними пріоритетами, бо скерована на супроводження і забезпечення самоврядних процесів, що реалізуються в умовах місцевого самоврядування та в межах територіальної локальної людської спільноти

(громади) та детермінована перспективами стабільного та сталого існування і функціонування такої спільноти.

Констатовано, що основоположними елементами антикорупційної політики органів МСВ (муніципальної антикорупційної політики) виступають: антикорупційна експертиза, запобігання конфлікту інтересів, фінансовий контроль та декларування, прозорість та доступ до інформації, співпраця з НАЗК.

Вказано, що незважаючи на наявність законодавчої бази, органи МСВ стикаються з певними проблемами при реалізації своєї антикорупційної політики, зокрема: а) недостатнім матеріальним та ресурсним забезпеченням уповноважених осіб; б) складнощами в опануванні всього багатоаспектного спектру профільного законодавства для проведення повноцінної антикорупційної експертизи; в) перманентно існуюча потреба у подальшому підвищенні рівня розуміння ознак корупційних правопорушень серед муніципальних службовців; г) реалізація антикорупційної політики на місцевому рівні вимагає постійного вдосконалення механізмів, навчання кадрів та залучення громадськості (муніципальних активістів, інституцій громадянського суспільства, міжнародних інституцій тощо).

Ключові слова: антикорупційна політика в органах місцевого самоврядування, муніципальна антикорупційна політика, місцеве самоврядування, територіальна громада, конфлікт інтересів в місцевому самоврядуванні, публічна влада, антикорупційна експертиза в місцевому самоврядуванні.

Baymuratov M.O., Kofman B.Y., Yefremova N.V. Municipal anti-corruption policy: conceptual approaches to understanding the essence and determining the role and significance in the development of the territorial community.

The article analyzes conceptual approaches to understanding the essence of municipal anti-corruption policy and determining its role and significance in the development of the territorial community.

It is established that the anti-corruption policy of the municipal anti-corruption bodies (municipal anti-corruption policy) in Ukraine is an integral part of the general state anti-corruption policy, which is regulated, regulated and implemented by a number of regulatory legal acts, in particular the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» and the Law of Ukraine «On the Principles of State Anti-Corruption Policy in Ukraine (Anti-Corruption Strategy)».

It is proved that the anti-corruption policy of the municipal anti-corruption bodies (municipal anti-corruption policy) in Ukraine is aimed at creating an effective system of preventing and combating corruption at the local level, eliminating the causes and conditions of its occurrence.

It is argued that the anti-corruption policy of the local self-government bodies (municipal anti-corruption policy) in its ontological sense is characterized by significant local priorities, since it is aimed at supporting and ensuring self-government processes that are implemented in the conditions of local self-government and within the territorial local human community (community) and is determined by the prospects for a stable and sustainable existence and functioning of such a community.

It is stated that the fundamental elements of the anti-corruption policy of the local self-government bodies (municipal anti-corruption policy) are: anti-corruption expertise, prevention of conflict of interest, financial control and declaration, transparency and access to information, cooperation with the NACP.

It is indicated that despite the presence of a legislative framework, the local self-government bodies face certain problems in implementing their anti-corruption policy, in particular: a) insufficient material and resource support for authorized persons; b) difficulties in mastering the entire multifaceted spectrum of profile legislation for conducting a full-fledged anti-corruption examination; c) a permanently existing need to further increase the level of understanding of the signs of corruption offenses among municipal employees; d) the implementation of anti-corruption policy at the local level requires constant improvement of mechanisms, training of personnel and involvement of the public (municipal activists, civil society institutions, international institutions, etc.).

Key words: anti-corruption policy in local government bodies, municipal anti-corruption policy, local government, territorial community, conflict of interest in local government, public authority, anti-corruption examination in local government.

Постановка проблеми. Становлення, розвиток і вдосконалення системи місцевого самоврядування (далі – МСВ) в Україні виступає магістральним напрямом розвитку феноменології демокра-

тичної правової державності, в основі якої лежить визнання, легалізація і пріоритет прав, свобод і обов'язків прав людини перед правами держави і суспільства. На практиці наведені права, свободи і обов'язки людини формуються, проявляються і реалізуються на локальному рівні соціуму саме в умовах МСВ, в межах територіальної локальної людської спільноти (територіальної громади) / далі – ТГ/, – звідси кожен член громади: а) незалежно від свого правового стану (громадянство, іноземство /іноземне громадянство, апатридство/, біженство тощо) (*нормативно-становна складова* – авт.), б) виступає жителем відповідної території конкретної держави (*просторово-рефлексивна складова* – авт.) і в) через зазначений механізм прав, свобод і обов'язків людини (*біхевіористична складова* – авт.), г) користується наведеними можливостями для реалізації своїх екзистенційних інтересів (*застосовно-екзистенційна складова* – авт.), г') застосовуючи можливості локальної демократії (*самоврядна складова* – авт.), і д) проходячи в таких умовах свій життєвий цикл (*вітальна складова* – авт.), а також е) одночасно цикл існування і функціонування груп людини та її асоціацій через формування, існування та діяльність інституцій локального громадянського суспільства або самозайнятості і самореалізації (*локально-реалізаційна складова* – авт.).

Наведені засадничі настанови зазвичай реалізуються в умовах ординарного існування і функціонування державності, тобто в умовах миру, – але треба усвідомлювати і розуміти, що вони набувають особливого стратегічно-методологічного та організаційно-процесуального значення в умовах екстраординарного існування і функціонування державності, тобто в умовах воєнного стану, війни або кризових явищ іншої соціальної природи (екологічні та техногенні катастрофи тощо).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у вивчення цієї проблеми зробили насамперед, вчені – представники науки адміністративного права, серед яких О.М. Бандурка, В.Б. Авер'янов, В.М. Гаращук, Л.В. Коваль, Т.О. Коломоєц, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Д.М. Лук'янець, Н.П. Матюхін, Н.Р. Нижник, О.І. Остапенко, І.М. Пахомов, В.П. Петков, М.І. Мельник, Є.В. Невмержицька та інші, а також фахівці з теорії держави і права – О.В. Зайчук, П.М. Рабінович, Н.М. Оніщенко, О.Ф. Скакун та інші. В останні роки, внаслідок активізації в державі муніципальної реформи, через використання на початковому етапі механізмів фінансової децентралізації, – профільна проблематика почала досліджуватись вченими-представниками науки конституційного та муніципального права, серед яких М.О. Баймуратов, М.М. Баймуратов, О.В. Батанов, Д.О. Бобровник, О.О. Боярський, Ю.О. Волошин, Б.Я. Кофман, А.В. Левенець, І.Г. Посторонка, Р.М. Хван та інші, але знаходиться тільки на початковому етапі свого осмислення, розуміння та доктринального супроводження і забезпечення.

Тому **метою статті** є дослідження концептуальних підходів до розуміння сутності муніципальної антикорупційної політики та визначення її ролі і значення в розвитку територіальної громади.

Виклад основного матеріалу. Хоча Україна і знаходиться на шляху пошуку національної моделі МСВ, – все ж є зрозумілим, що вона однозначно обрала шлях європейського розвитку локальної демократії, а це, своєю чергою, обґрунтовує запозичення і застосування муніципальних європейських цінностей, становлення системи муніципальних європейських прав і свобод людини, її груп та асоціацій, а також основоположних засад муніципальної європейської культури, що виступають іманентною елементною базою таких цінностей та напряду сприяють формуванню у населення-членів ТГ європейської свідомості (правосвідомості) (розуміння та «поглиблення» у поведінково-діяльнісній засади європейського муніципалізму через побудову відповідної локальної атитюдно-габітусної системи) та європейської психології (відповідного поведінково-діяльнісного дискурсу). Саме тому в муніципальній європейській культурі моральні та нормативні правила гармонійного, сталого та стабільного спілкування та співіснування людей в локальному соціумі, формування в ньому системи екзистенційних індивідуально-групових та колективних інтерсуб'єктивних пріоритетів в умовах суворого дотримання принципу законності, виступають основоположними і характерологічними рисами.

Отже, на думку заступника Міністра розвитку громад та територій В'ячеслава Негоди, яку він висловив під час круглого столу «Разом з Україною: механізми взаємодії органів місцевої та регіональної влади у воєнний час» у червні 2022 року, – «Гартування місцевого самоврядування України, яке сьогодні працює в умовах воєнного стану, перетворить його на якісний взірць майбутнього місцевого самоврядування Європи» [1]. Одним з морально-нормативних пропілеїв локального соціуму, тобто стовпів його організації, існування та функціонування, на якому має будуватись майбутнє українського місцевого самоврядування, – є повна системна нетерпимість

до проявів корупції, що передбачає активну участь органів місцевого самоврядування в державній антикорупційній політиці.

Корупція, на основі визначення Штучного інтелекту [2] (далі – ШІ), – це зловживання службовим становищем або владою для отримання особистої вигоди у вигляді грошей, майна чи послуг (*суб'єктивний фактор* – авт.). Це суспільне явище, яке охоплює як державний (тобто, всі рівні публічної влади, включаючи й рівень публічної самоврядної (муніципальної) влади – авт.), так і приватний сектор (тобто, життєві ситуації в яких приймають участь людина, її групи та асоціації, включаючи структури громадянського суспільства, в т. ч. й підприємницькі структури – у їх взаємному зв'язку між собою та з структурами публічної влади – авт.), а також побутові ситуації, де особи використовують свої повноваження або можливості для неправомірної вигоди для себе чи інших осіб (*суб'єктно-предметний фактор* – авт.).

Отже, ключовими аспектами корупції, що демонструють її характерологію, виступають: А) *Зловживання владою*: особа, яка має службові повноваження (зазвичай, посадові особи та службові особи органів публічної влади, включаючи й органи публічної самоврядної (муніципальної) влади, використовує їх не для виконання обов'язків, а для особистого збагачення. Б) *Неправомірна вигода*: ця вигода може бути матеріальною (гроші, майно, послуги) або нематеріальною (пільги, переваги). В) *Сфера поширення*: корупція може проявлятися у великій політиці, державному і муніципальному управлінні, приватному бізнесі, а також у побутових ситуаціях (наприклад, хабарі в лікарнях чи школах).

На думку вітчизняного дослідника В.В. Щегорцова, необхідність невідкладного подолання корупції обумовлюється тим, що вона за ефектом «ланцюгової реакції» породжує цілий спектр інших системних проблем: загрожує верховенству права, моралі суспільства, стабільності демократичних процесів, підриває основи державного управління, порушує принципи рівності та соціальної справедливості, породжує латентну монополізацію ринку й підриває правові основи вільної, добросовісної конкуренції, призводить до перекосів в оптимальному поєднанні методів адміністративного регулювання й ринкового саморегулювання на всіх рівнях влади та управління [3]. Отже, можна констатувати, що корупція суттєво загрожує не тільки державному управлінню, а й місцевому самоврядуванню, тобто саме тому визначальному соціально-нормативному простору, де людина здійснює свій життєвий цикл, а її групи та асоціації – своє існування, функціонування, розвиток та вдосконалення.

Яскравим прикладом такого висновку є, наприклад, те, що за результатами соціологічного опитування «Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність», проведеного Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), Антикорупційною ініціативою ЄС (EUACI) та компанією InfoSapiens, з корупцією в державних та комунальних закладах України, зокрема охорони здоров'я, стикалися 44,5% респондентів, що очевидно і однозначно вказує на високу корупціогенність усієї сфери в цілому [4]. Вважаємо, що аналогічні статистичні дані є притаманними іншим сферам державного та комунального господарства. Саме тому, важливим є дослідження особливостей як механізму реалізації функцій МСВ, як одного з суб'єктів, що реалізує державну антикорупційну політику, так й організаційних і організаційно-правових форм антикорупційної діяльності, що використовують органи МСВ для покращення якості боротьби з корупцією як на локальному, так й регіональному рівнях соціуму в різних сферах буття людини, її груп та асоціацій.

ШІ, узагальнюючи розуміння антикорупційної політики органів місцевого самоврядування [5] (або муніципальної антикорупційної політики у більш точнішому, сучасному європейському розумінні – *розрядка наша* – М.Б., Б.К., Н.Є.) в Україні, визначає її наступним чином: по-перше, це сукупність заходів для запобігання та протидії корупції (*організаційно-управлінський критерій* – авт.), по-друге, вона включає розробку та виконання антикорупційних програм (*програмно-реалізаційний критерій* – авт.), по-третє, також відповідальність за створення ефективної системи запобігання конфлікту інтересів (*превентивно-антиколізійний критерій* – авт.).

Варто зазначити, що такий підхід характеризує профільну політику у більш вузькому розумінні, акцентуючи увагу лише на управлінському, організаційно-формалізованому аспектах та феномені відповідальності щодо створення ефективної системи запобігання конфлікту інтересів.

Свою чергою, саме феноменологія муніципальної антикорупційної політики як такої, визначається ШІ [6] з більш конкретною та розширеною ідентифікацією, з вказівкою на низку характерологічних критеріїв, а саме: по-перше, як комплекс заходів, спрямованих на запобігання та

протидію корупції на місцевому рівні (*просторово-профільний критерій* – авт.), по-друге, він включає правові, економічні, освітні та організаційні аспекти (*структурно-визначальний критерій* – авт.), по-третє, зміст профільної політики полягає в усуненні причин корупції (*змістовно-діяльнісний критерій* – авт.), по-четверте, форми реалізації профільної політики включають антикорупційну експертизу, навчання, моніторинг та запровадження прозорих процедур (*інструментально-технологічний критерій* – авт.).

Звідси змістовне навантаження муніципальної антикорупційної політики включає до себе низку поведінково-діяльнісних елементів, а саме:

А) *Правова діяльність*: розробка та впровадження антикорупційних програм, що відповідають законодавству (*організаційна та організаційно-правова діяльність* – авт.);

Б) *Економічні заходи*: створення прозорих умов для проведення закупівель, уникнення конфлікту інтересів та забезпечення ефективного використання бюджетних коштів (*діяльність щодо дотримання економічної дисципліни* – авт.);

В) *Освітня та виховна діяльність*: підвищення рівня антикорупційної культури серед посадовців та мешканців, проведення інформаційних кампаній (*ідеологічно-виховна діяльність* – авт.);

Г) *Організаційні заходи*: створення ефективних механізмів контролю, призначення відповідальних осіб та забезпечення підзвітності (*контрольно-технологічна діяльність* – авт.).

До організаційних та організаційно-правових форм реалізації муніципальної антикорупційної політики відносяться наступні:

А) *Антикорупційна експертиза*: аналіз проєктів нормативно-правових актів, що розробляються органами МСВ в межах локальної нормотворчості, та таких, що вже діють та є чинними, на наявність корупціогенних положень (тобто, йдеться про розгляд, дослідження та аналіз фахівцем-експертом певних питань, справ, явищ чи об'єктів (в нашому випадку, проєктів та вже чинних нормативно-правових актів), що потребують спеціальних знань – метою експертизи є надання правильного висновку або оцінки щодо предмета дослідження для вирішення справи).

Б) *Навчання та підвищення кваліфікації*: регулярне навчання муніципальних службовців (посадових осіб органів МСВ та інших категорій муніципальних службовців) щодо запобігання корупції (тобто, йдеться про процес поглиблення знань, удосконалення умінь та навичок у наведених вище суб'єктів, для підтримки або розширення професійної компетентності на основі раніше здобутої освіти та досвіду /це може включати курси, семінари, стажування та інші форми навчання, спрямовані на набуття нових або оновлення існуючих професійних компетенцій/ з метою удосконалення професійних навичок, поглиблення, розширення та оновлення знань для ефективної роботи в сучасних умовах локальної демократії). Великого значення набуває відповідна правова освіта жителів-членів ТГ в сфері антикорупційної політики, що є органічною та складовою частиною правової освіти держави, що організується, проводиться, координується, реалізується та фінансується відповідними органами публічної влади, включаючи й органи публічної самоврядної (муніципальної) влади (тобто, органи МСВ), причому за рахунок як коштів державного бюджету, так й місцевих бюджетів, розпорядниками яких виступають як місцеві органи виконавчої влади, так й органи МСВ.

В) *Публічна звітність*: забезпечення прозорості діяльності органів МСВ через публікацію звітів, даних про закупівлі та бюджет (тобто, йдеться про один з видів бухгалтерської звітності, який передбачає щорічне, або інше періодичне надання інформації про діяльність органу МСВ або його структурних підрозділів, включаючи й муніципальні підприємства, – зовнішнім користувачам у вигляді балансів, звітів про фінансові результати та інших документів – причому, ця звітність надається з метою забезпечення прозорості та інформування про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів в контекстуалізації надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів органів МСВ для прийняття рішень зовнішніми сторонами, такими як інвестори, кредитори та інші).

Г) *Етичні норми*: впровадження етичних кодексів для муніципальних посадовців та службовців (тобто, йдеться про систему правил, цінностей та принципів, які регулюють взаємодію людей в суспільстві та ґрунтуються на моралі – саме вони визначають, що є правильним та неправильним, і включають у себе такі аспекти, як повага до інших, чесність, відповідальність, ввічливість та толерантність, причому «золоте правило етики» – «не роби іншим того, чого не бажаєш собі», виступає одним з фундаментальних принципів.

Г') *Система запобігання та реагування на корупційну поведінку в ординарних умовах*: створення ефективних організаційних та організаційно-правових механізмів для виявлення, докумен-

тування та реагування на корупційні правопорушення (тобто, йдеться про комплексну муніципальну систему, що, по-перше, зазвичай виступає органічною частиною аналогічної державної системи; по-друге, включає органи управління, сили, засоби та заходи, спрямовані на запобігання виникненню профільної антисоціальної поведінки, а також на захист населення-членів ТГ, їх груп та асоціацій від їх наслідків, – ба більше, по-третє, до її завдань належить розробка нормативів, забезпечення готовності до конкретних дій профільного спрямування, антикорупційного навчання населення, моніторинг та прогнозування, а також безпосереднє реагування на виникнення профільної ситуації).

Д) *Система комунікаційної взаємодії*: створення профільної системи контактів органів МСВ з уповноваженими державними та муніципальними суб'єктами (зокрема йдеться про те, що органи МСВ зобов'язані (для обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад) або можуть ініціативно приймати антикорупційні програми та співпрацювати з уповноваженими органами у цій сфері, такими як НАЗК).

Антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в Україні володіє низкою ідентифікаційних ознак, а саме вона:

- виступає органічною та іманентною складовою частиною антикорупційної політики держави (*інтеграційно-елементна ознака* – авт.);
- формується за рахунок регламентації, регулювання на законодавчому рівні, а також її деталізації та конкретизації на підзаконному рівні у нормативно-правових актах виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (*нормативно-джерельна ознака* – авт.);
- напряду торкається стану законності в межах відповідної територіальної локальної людської спільноти (територіальної громади) (*суб'єктно-основоположна ознака* – авт.);
- реалізується в умовах локальної демократії, що існує у вигляді місцевого самоврядування (*самоврядно-статусна ознака* – авт.);
- напряду торкається локального екзистенційно-територіального простору, тобто простору в якому людина здійснює свій життєвий цикл, а її групи та асоціації своє існування, функціонування, розвиток та вдосконалення (*просторово-територіальна ознака* – авт.);
- реалізується відповідними управлінськими структурами публічної самоврядної (муніципальної) влади (*суб'єктно-управлінська ознака* – авт.);
- реалізується за активну участь і сприяння самих жителів-членів територіальної громади та інституцій локального громадянського суспільства (*активно-допоміжна ознака* – авт.);
- за своїм змістом та суттю виступає як комплекс заходів, що скеровані на запобігання (превенцію) корупційним діям та протидію їм в діяльності органів місцевого самоврядування (*превенційно-змістовна ознака* – авт.);
- складається з сукупності відповідних заходів, що включають в собі відповідні дії уповноважених суб'єктів антикорупційної політики та знаходять своє закріплення у їх функціях та компетенційних повноваженнях (для органів місцевого самоврядування – авт.), а також у профільних правах і обов'язках інших суб'єктів антикорупційної політики (для фізичних осіб, їх груп та асоціацій, включаючи й інституції локального громадянського суспільства – авт.) (*компетентно-профільююча ознака* – авт.);
- у структурному розумінні, власне як діяльність органів місцевого самоврядування у профільній сфері, складається з системного комплексу їх організаційної та організаційно-правової діяльності, що реалізується у відповідних формах, передбачених, насамперед, нормативно-правовими актами, а також особистим розсудом посадових осіб і службовців органів місцевого самоврядування (*структурно-діяльнісна ознака* – авт.);
- торкається системного комплексу поведінки та дій людини, її груп та асоціацій, що детерміновані та органічно пов'язані з їх екзистенційними інтересами, – тобто існує інтеграційний зв'язок як з *modus vivendi* (спосіб існування), так й з *modus operandi* (спосіб діяльності) наведених суб'єктів (*поведінково-діяльнісна ознака* – авт.).

– у розумінні визначення телеологічних домінант виступає могутнім організаційно-нормативним засобом обмеження свавілля локально-регіональних еліт за рахунок чітко визначених ознак корупційних діянь, що визнані на законодавчому рівні як правопорушення, – для їх недопущення, превенції та ліквідації (*елітарно-управлінська ознака* – авт.);

– несе в собі відповідну інформаційну складову щодо усвідомлення і розуміння належної поведінки органів публічної влади щодо виконання своїх компетенційних повноважень, а також

людини-жителя і одночасно члена ТГ, щодо його належної поведінки антикорупційної спрямованості у різних життєвих ситуацій, що виникають в процесі здійснення ним життєвого циклу – така ж поведінково-діяльнісна настанова напряду торкається й поведінки груп і асоціацій людей (*антикорупційно-інформаційна ознака* – авт.);

– містить в собі відповідні гуманітарні та технологічно-процесуальні цінності, в яких закріплюються параметральні ознаки антикорупційної поведінки органів публічної влади, а також людини, її груп та асоціацій, що існують та функціонують на локальному рівні соціуму у вигляді відповідних поведінково-діяльнісних концептів, алгоритмів, атитюдів, габітусів, у підсумку патернів тощо – відповідно до настанов державної антикорупційної політики та міжнародно-правових зобов'язань держави (*аксіологічно-настановочна ознака* – авт.);

– об'єднує навколо себе та на основі своїх принципів всіх суб'єктів профільної політики, створюючи комунікативну систему індивідуально-групової, колективної взаємодії у антикорупційній сфері відповідно до принципу законності та чинного законодавства (*комунікативно-профільююча ознака* – авт.);

– містить в собі відповідну кількість конкретних антикорупційних заходів організаційної та організаційно-правової спрямованості, що повинні реалізовуватися органами публічної влади в їх повсякденній компетентній діяльності, що підкреслює цілісне сприйняття та емоційно-експресивне супроводження профільної політики, а також її суттєву роль та стратегічне значення в стабільному, сталому та передбаченому існуванні та функціонуванні ТГ та її жителів-членів в межах законності та чинного законодавства (*наративно-конотаційна ознака* – авт.);

– відображає загальні інтереси та телеологічні пріоритети, що мають значення для всіх жителів-членів ТГ, бо детермінують її стабільне, стале, оптимальне існування і функціонування в межах демократичної правової держави (*загально-інтерсуб'єктивна ознака* – авт.);

– у темпоральному розумінні вона діє на весь період існування та реалізації державної антикорупційної політики, як її органічна, – але відносно автономна частина, яка може у перспективі зазнавати відповідні зміни, доповнення, а також більш суттєві трансформації, виходячи з об'єктивно-суб'єктивних потреб існування і функціонування ТГ, в контекстуалізації її розвитку і вдосконалення (*темпорально-релевантна ознака* – авт.);

– у розумінні існування і виконання відповідних зобов'язань антикорупційної спрямованості органами публічної влади, включаючи насамперед й органи МСВ, вона може бути репрезентованою як система облігаторних зобов'язань профільної спрямованості, що володіє відповідним управлінським потенціалом та компетентним кадровим складом, передбачає реалізацію відповідної організаційної та організаційно-правової діяльності, у перспективі розрахована на досягнення передбаченого соціального результату (*нормативно-облігаторна ознака* – авт.);

– у розумінні вирішення антикорупційних настанов, що засновані на чинному антикорупційному законодавстві держави, в контексті реалізації профільної політики, органи публічної влади держави: а) створюють відповідні організаційно-поведінкові та нормативно-діяльнісні підвалини у вигляді відповідних алгоритмів, б) що базуються на соціальній ітерації (повторюванні в межах локального соціуму форм соціальної поведінки та дій) та в) передбачають виконання або відповідного завершеного системного алгоритму (системний комплекс поведінки + дії антикорупційного спрямування), або профільного гешталту (незавершеної дії профільного спрямування) (*ітераційно-діяльнісна ознака* – авт.).

У наведеному вище параметрально-ознаковому аспекті представляють практичний інтерес основні аспекти антикорупційної політики місцевого самоврядування, до яких можна віднести наступні:

А) *Прийняття антикорупційних програм*: органи МСВ зобов'язані розробляти та приймати власні антикорупційні програми відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [7], що враховують відповідні локально-характерологічні особливості існування та функціонування ТГ, а також людини-жителя цієї громади, її груп та її асоціацій.

Б) *Нормативно-правова база*: органи МСВ в обов'язковому порядку керуються загальнонаціональним антикорупційним законодавством (Конституція України 1996 року [8], Закон України «Про запобігання корупції» та Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2021-2025 роки (Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки)» від 20 червня 2022 року [9]), а також розробляють власні внутрішні (локальні) акти для його реалізації, – тобто, йдеться про активізації локальної нормотворчості профільної спрямованості через організацію,

супроводження і забезпечення нормопроектної діяльності та наступної послідовної нормотворчості в сфері антикорупційної діяльності.

В) *Уповноважені особи*: в органах МСВ передбачені посади уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції, які відповідають за реалізацію антикорупційних заходів, надання консультацій та контроль за дотриманням законодавства, – тобто, йдеться про створення структурної організації профільної спрямованості, що очолюється та керується посадовою особою органу МСВ, яка є відповідальною за розробку організаційних та організаційно-правових заходів профільного характеру, включаючи консультативну діяльність та здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства.

Г) *Оцінка корупційних ризиків*: органи МСВ зобов'язані проводити періодичну оцінку корупційних ризиків у своїй діяльності та розробляти заходи для їх усунення, – тобто, йдеться про цілеспрямовану процесуальну діяльність (процес), що включає відповідні стадії, – а) визначення, б) аналіз та в) оцінку потенційної ймовірності вчинення корупційних правопорушень та їх наслідків у діяльності установи з головною метою – виявити та проаналізувати чинники, які створюють корупційну небезпеку, оцінити ефективність існуючих заходів протидії та визначити пріоритети для подальшої роботи з запобігання корупції.

Г') *Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів*: Ключова роль у цьому питанні покладається на антикорупційних уповноважених, які відповідають за створення системи запобігання, своєчасного виявлення та врегулювання конфлікту інтересів, враховуючи пріоритет і значимість локальних інтересів, що проявляються в процесі формування (особливо в умовах формування об'єднаних ТГ), становлення, функціонування і розвитку ТГ, а також існування людини-жителя і одночасно члена ТГ, а також її груп та асоціацій, а також їх відповідність та «співзвучність» інтересам держави.

Д) *Моніторинг та координація*: йдеться про стратегічну роль і значення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), що здійснює моніторинг, координацію та оцінку ефективності виконання антикорупційної стратегії, а також надає методичну допомогу органам МСВ – отже, саме тут стратегічно важливим виступає формування системи позитивної комунікативної взаємодії між НАЗК та органами МСВ в профільній сфері, а також розвиток, не дивлячись на сутнісно-субординаційний характер відносин зазначених органів, системи взаємних зв'язків, що базуються на компетентності наведених органів, усвідомлені і розумінні локальних особливостей існування і функціонування ТГ, виходячи з їх географічних, історичних, демографічних, національних, релігійних та інших особливостей, потенціалу людського капіталу, ресурсів територіальної спільноти тощо.

Е) *Оптимізація повноважень*: Стратегія передбачає системну оптимізацію функцій МСВ для зменшення надмірних повноважень та усунення дублювання функцій – йдеться не тільки про наведені процеси, а й про побудову якісно нової системи компетенційно-функціональних відносин між органами публічної влади, що базується на врахуванні екзистенційних інтересів громади, а також людини-жителя, її груп та асоціацій, а також потенційних можливостях розвитку території, на якій існує та функціонує громада.

Є) *Співпраця з іншими органами*: органи МСВ, що одночасно виступають органами публічної самоврядної (муніципальної) влади, повинні взаємодіяти з іншими органами публічної влади, включаючи органи МСВ та органи публічної державної влади та міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями для обміну інформацією та координації зусиль у боротьбі з корупцією.

Висновки. Резюмуючи положення, що викладені вище, можна дійти наступних висновків:

– антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в Україні є невід'ємною частиною загальної державної антикорупційної політики, що регламентується, регулюється та здійснюється низкою нормативно-правових актів, зокрема Конституцією України, Законом України «Про запобігання корупції» та Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія)»;

– антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в Україні спрямована на створення ефективної системи запобігання та протидії корупції на місцевому рівні, усунення причин і умов її виникнення;

– антикорупційна політика органів МСВ (муніципальна антикорупційна політика) в її онтологічному розумінні характеризується суттєвими локальними пріоритетами, бо скерована на су-

проводження і забезпечення самоврядних процесів, що реалізуються в умовах місцевого самоврядування та в межах територіальної локальної людської спільноти (громади) та детермінована перспективами стабільного та сталого існування і функціонування такої спільноти;

– основоположними елементами антикорупційної політики органів МСВ (муніципальної антикорупційної політики) виступають: антикорупційна експертиза, запобігання конфлікту інтересів, фінансовий контроль та декларування, прозорість та доступ до інформації, співпраця з НАЗК;

– незважаючи на наявність законодавчої бази, органи МСВ стикаються з певними проблемами при реалізації своєї антикорупційної політики, зокрема: а) недостатнім матеріальним та ресурсним забезпеченням уповноважених осіб; б) складнощами в опануванні всього багатоаспектного спектру профільного законодавства для проведення повноцінної антикорупційної експертизи; в) перманентно існуюча потреба у подальшому підвищенні рівня розуміння ознак корупційних правопорушень серед муніципальних службовців; г) реалізація антикорупційної політики на місцевому рівні вимагає постійного вдосконалення механізмів, навчання кадрів та залучення громадськості (муніципальних активістів, інституцій громадянського суспільства, міжнародних інституцій тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Негода В. Місцеве самоврядування України стане візиром для Європи. Україна обов'язково втілить всі завдання децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15186>.
2. Корупція. Штучний інтелект. URL: <https://www.google.com/search?q=chrome&ie=UTF-8>.
3. Щегорцова В.М. Шляхи запобігання і протидії корупції в органах публічного управління України. Державне будівництво. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2012_2_40.pdf.
4. Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2022. 86 с. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/1009488299966710444_nacr.report_info_sapiens_2021_ukr_final_.pdf
5. Антикорупційна політика органів місцевого самоврядування в Україні. Штучний інтелект. URL: <https://www.google.com/search?q=&client=gws-wiz-serp>.
6. Муніципальна антикорупційна політика. Штучний інтелект. URL: <https://www.google.com/search?q=chrome&ie=UTF-8>.
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
8. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки (Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки): Закон України від 20 червня 2022 року. URL: *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.